

نگارگری و معماری بودایی

رابرت ای. فیشر

ترجمه‌ی ع. پاشایی

انتشارات فرهنگستان هنر

آسیای جنوب خاوری بررسی می‌شوند. هم‌چنین کتاب شامل نقشه‌ها، کتاب‌شناسی گزیده، واژه‌نامه و واژگان، نمایه و تصاویر است.

اصولاً بناهای بودایی بر دو نوع اولیه استوارند: ابتدا تسهیلات متفاوتی که برای بقای دیر لازم است و ساختمانی که خود آن پرسته است و استوپه یا پاگودا خوانده می‌شود. دوم معروف‌ترین یادمانه‌ی بودایی است، کانون دیر بوده و درخور نقش مرسوم آن که مخزن بقایای متبرک بوده است.

نویسنده در فصل اول به خاستگاه و توسعه‌ی استوپه می‌پردازد و آن‌گاه در فصل دوم و دگرگونی‌های سبکی آن از استوپه‌ی هندی گرفته تا پاگودای آسیای خاوری مورد بحث قرار گرفته است.

نویسنده، در فصل سوم و در مبحث کره و ژاپن معتقد است که کره و ژاپن به رغم زمین‌های قدرتمند در یک فرآیند سرنوشت‌ساز یعنی میراث آیین بودا که از چین آمده شریک بودند. این دو کشور سوای پیکره‌های بودایی و معماری چوبی و تقسیمات فرقه‌ای، تحت تأثیر میراث چینی مهم دیگری هم بودند از جمله می‌توان به زبان مکتوب و یک نظام اجتماعی کنفوسیوسی اشاره کرد که نقش مهمی در شکل‌دهی مسیر آیین بودای آسیای خاوری بازی کرده است. آیین بودا در آسیای خاوری به سرعت رشد یافت و اگرچه جزئی از هریک از این دو فرهنگ شد اما مستمراً تحت نفوذ آیین کنفوسیوس بود و هم از طرف آن به چالش طلبیده و آخر هم مغلوب شد. نگارگری بودایی کره از یک نظر با ظهور سنت‌های عامیانه در نیمه دوم سلسله‌ی چوسون (۱۳۹۲-۱۹۱۰) که بازگشت به چیزی بود که همیشه یکی از نیروهای بنیادی فرهنگ به شمار می‌رفت، از نگارگری‌های دیگر جدا شد.

اما توسعه نگارگری بودایی ژاپنی فرآیند مستمری است که سه دوره شامل: مرحله آغازین در قرن ششم که بازتابی بود از چیزی که اساس آن دینی با حمایت دولت بود. سپس دوره‌ای که در آن مکاتب خاص فهم پدید آمدند و امپراتوری راجح شد. دوره سوم که با شوگون سالاری و بابرنامه‌ی پرشور آغاز شد که شامل تجدید بنای معابد و رونگاری پیکره‌هایی بود که در طی جنگ‌های داخلی ویران شده بودند و با تسلط مکاتب نیایشی زن پایان گرفت.

نگارگری بودایی مجموعه‌ای است از پیکره‌های خدایان و اشیاء، متشکل از یک آموزگار و رهاننده‌ی مهربان تا ایزدان چند سر هراس‌انگیز و پیکره‌های اسرارآمیز. این پیشرفتی بود از پیکره‌های نمادین آغازین (میل، درخت، تخت، چرخ، جانور و استوپه) تا نگاره‌های باروری و پیشکش‌آوردگان، و سرانجام هم تا تندیس‌های انسانی بود / و بوادسفان (bodhisattva). در این وقت که کمابیش پانصدسال از درگذشت بودای تاریخی می‌گذرد، محتوای نگارگری بودایی با دیگرگونی‌های بنیادی که در داخل دین رخ می‌دهد شکل می‌گیرد.

درواقع نگارگری و معماری بودایی بر آن است تا حقایق این دین را یادآور و آنها را حمایت و تقویت کند. کتاب حاضر ابتدا با یک مقدمه آغاز می‌شود که به تمثال‌های بودا و نقش مکاتب تیره‌ی واده و مه‌ایانه، آیین بودای خاص فهم، نمادها و بن‌مایه‌های همه‌ی آسیا، پیکرنگاری مادینه، کیهان‌شناسی، بن‌مایه‌های آبی، بن‌مایه‌های دیگر و معماری بودایی می‌پردازد. نویسنده سپس در فصل اول به این مبحث پرداخته است: نگاره‌های آغازین: استوپه‌ها، توسعه‌ی پیکره‌ی بودا، پیکره‌های بوادسفان، معماری و نمازگاه‌های غارکند آغازین، عصر گوپته (قرن‌های چهارم تا هفتم)، دوره‌ی قرون وسطا (پس از قرن ششم) گسترش نگارگری بودایی: سری لانکا، نپال و تبت. در فصل دوم که به چین پرداخته می‌شود، ابتدا نقش آسیای میانه، سپس دوره‌ی شکل‌گیری (قرن چهارم - ششم)، پاگودای چینی، دوره‌ی توسعه (قرن ششم تا دهم)، معماری چینی معبد، آیین بودا در فرهنگ متأخر چینی و پیکره‌های بعدی مورد توجه قرار گرفته است. فیشر دو فصل بعدی را به کره و ژاپن و هم‌چنین آسیای جنوب خاوری اختصاص داده است. در مبحث کره و ژاپن ابتدا کره (دوره سه قلمرو، قرن اول تا ۶۶۸ م.) و سپس دوره سیلای متحد (۶۶۸-۹۳۵)، سلسله‌ی کوریو (۹۱۸-۱۳۹۲)، سلسله چوسون (۱۳۹۲-۱۹۱۰)، ژاپن، مرحله‌ی آغازین (دوره آسوکا و نارا، ۵۵۲-۷۹۴)، ظهور سبک چینی (دوره هی آن، ۷۹۴-۱۱۸۵)، مرحله‌ی سوم (دوره‌های کاماکورا و موروماچی ۱۱۸۵-۱۵۷۳) مورد بحث قرار گرفته و سپس سیماهای منطقه‌ی، دوره‌ی دواروتی (قرن‌های هفتم تا دهم)، پیدایی سبک تالی (از قرن سیزدهم)، برمه، کامبوج و جاوه در حوزه